

2.12.2002

859/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Erkki Hännikäinen

KYSYMYS TERVEYDENTILAA KOSKEVAN TIEDON JULKISUUDESTA

1

KANTELU

Olette 26.3.2002 osoittanut oikeusasiamiehelle kantelukirjoituksen, jossa arvostelette terveystietojenne sisällyttämistä internetissä julkaistuu kunnan ympäristölautakunnan esityslistaan sekä niin ikään internetissä julkaistuu ja kuntalain mukaan yleisesti nähtävillä pidettyyn lautakunnan pöytäkirjaan. Pyydätte oikeusasiamiestä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin asian johdosta.

2

SELVITYS

Kunnan ympäristölautakunta on antanut selvityksen kantelunne johdosta. Selvitys oheistetaan tiedoksenne.

Lisäksi tämän kanteluasian esittelijä on ollut puhelimitse yhteydessä kunnan ympäristöjohtajaan A:han.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Osoititte 12.6.2000 päivätyn "Terveyshaitan poistaminen" -otsikoidun kirjoituksen kunnan ympäristölautakunnalle ja pyysitte lautakunnalta päätöstä siitä, aiheuttaako lintujen ruokkiminen talvisaikaan taloyhtiön parvekkeella/terassilla terveyshaittaa. Kerroitte joutuneenne syömään useita lääkekuureja angiinaan ja että muutkin perheenne jäsenistä olivat sairastelleet aikaisempia vuosia enemmän.

Ympäristölautakunta hankki asiassa lausunnon muun muassa Kansanterveyslaitokselta sekä Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta.

Kunnan internet-sivuilla julkaistussa ympäristölautakunnan kokouksen 5.12.2000 esityslistalla oli selostettu Kansanterveyslaitoksen lausuntoa seuraavasti:

Kansanterveyslaitos toteaa lausunnossaan mm. seuraavaa: "Kysyttyä syy-yhteyttä valittajan sairauden ja lintujen ruokinnan välillä on mahdotonta osoittaa. Toisaalta monet taudinaiheuttajat (esim. salmonella) voivat siirtyä ihmiseen lintujen tai oravien ulosteiden välityksellä, ja ulostesaastusta asuin- ja elinympäristössä tulisi välttää hygieniasyistä. Tällöin on perusteltua velvoittaa taloyhtiö lopettamaan ruokinta asuintilojen välittömässä läheisyydessä."

Ympäristölautakunta päätti asiasta 5.12.2000 pykälän 130 kohdalla esityslistalla ollen päätösehdotuksen mukaisesti. Lautakunnan pöytäkirja merkittiin kyseisen pykälän ja sen liitteiden osalta ei-julkiseksi. Ympäristölautakunnan päätös julkaistiin liitteittä kuitenkin kunnan internet-sivuilla.

Ympäristölautakunnan esityslistat poistetaan heti kokouksen jälkeen internetistä, kuten muidenkin toimielinten esityslistat. Ympäristölautakunnan päätös on sittemmin poistettu internetistä Teidän vaatimuksestanne.

3.2

Sovellettavat säännökset

Perusoikeussäännökset

Suomen perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on perusoikeutena turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään pykälän mukaan tarkemmin lailla.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta tai tallenteesta.

Julkisuuslaki

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 1 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa erikseen toisin säädetä. Lain 2 §:n mukaan tässä laissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisen julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muusta tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisen velvollisuuksista tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi.

Julkisuuslain 3 §:n mukaan tässä laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien tarkoituksena ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Julkisuuslain 17 §:n 1 momentin mukaan viranomainen on tämän lain mukaan päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisten toiminnasta ei lain 1 ja 3 § huomioon ottaen rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista ja että tiedon pyytäjiä kohdellaan tasapuolisesti. Pykälän 2 momentin mukaan asiakirjasalaisuutta koskevia säännöksiä sovellettaessa on lisäksi otettava huomioon, onko asiakirjan salassapitovelvollisuus riippumaton asiakirjan antamisesta johtuvista tapauskohtaisista vaikutuksista (vahinkoedellytyslausekkeeton salassapitosäännös) vai määräytyykö julkisuus asiakirjan antamisesta johtuvien haitallisten vaikutusten perusteella (julkisuusolettamaan perustuva salassapitosäännös) vai edellyttääkö julkisuus sitä, ettei tiedon antamisesta ilmeisesti aiheudu haitallisia vaikutuksia (salassapito-olettamaan perustuva salassapitosäännös).

Julkisuuslain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi tai jos se sisältää tietoja, joista lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Pykälän 2 momentin mukaan salassa pidettävää viranomaisen asiakirjaa tai sen kopiota tai

tulostetta ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

25) Asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta ja hänen saamastaan etuudesta tai tukitoimesta tai sosiaalihuollon palvelusta sekä *henkilön terveydentilasta* tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta.

32) Asiakirjat, jotka muun muassa sisältävät tietoja henkilön perhe-elämästä tai muusta niihin verrattavista *henkilökohtaisista oloista*.

Julkisuuslain 24 §:n 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa ja muussa laissa säädettyjä asiakirjasalaisuutta koskevia säännöksiä sovellettaessa on otettava huomioon, mitä 17 §:ssä säädetään.

3.3

Noudatetun menettelyn oikeudellinen arviointi

Ympäristölautakunnan esityslistassa oli selostettu Kansanterveyslaitoksen lausuntoa. Kansanterveyslaitoksen lausunnossa oli todettu, että "kysyttyä syy-yhteyttä valittajan *angiinoiden (kursiv. tässä)* ja lintujen ruokinnan välillä on mahdoton osoittaa." Esityslistassa on kuitenkin puhuttu angiinoiden sijasta "sairaudesta".

Ympäristöjohtaja A:n mukaan hän katsoi, että esityslista ei näin muutettuna sisältänyt salassa pidettävää tietoa. Näin ollen niin esityslista kuin sittemmin lautakunnan päätöskään julkaistiin internetissä, kuitenkin ilman salassa pidettäviä liitteitä (kirjeenne ympäristölautakunnalle ja asiassa hankitut lausunnot).

Siltä osin kuin Kansanterveyslaitoksen lausunnossa on viitattu valittajan "angiinoihin", kysymyksessä on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettu asiakirja, joka sisältää henkilön terveydentilaa koskevia tietoja. Kyseisessä kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen salassapitovelvollisuus on riippumaton asiakirjan antamisesta johtuvista tapauskohtaisista vaikutuksista, ts. niiden salassapitovelvollisuus on ehdoton.

Asiassa on kuitenkin kysymys sen tulkinnasta, voidaanko ympäristölautakunnan esityslistaan ja päätökseen sisältyvää sairauden laadun suhteen täysin yksilöimätöntä mainintaa valittajan "sairaudesta" pitää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettuna salassa pidettävänä henkilön terveydentilaa koskeva tietona.

Samassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa säädetään myös sellaisten asiakirjojen salassa pitämisestä, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta, hänen saamistaan etuisuuksista, tukitoimista ja sosiaalihuollon palveluista. Hallituksen esityksen (HE 30/1998 vp) erityisperusteluiden (s.97) mukaan salassapito ulottuisi kaikkiin asiakasta koskeviin tietoihin, koska jo tieto siitä, että henkilö on sosiaalihuollon asiakas, saattaa paljastaa arkaluonteinen seikan. Anja-

Riitta Wallinin ja Timo Konstarin teoksessa "Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö" (Jyväskylä 2000) tämä kannanotto on ulotettu (s. 171) koskemaan myös terveydenhuollon asiakkaita.

Maininta valittajan "sairaudesta" on mielestäni asiakkaan yksityisyydensuojan kannalta jopa vahingollisempi kuin mitä sinänsä tavanomaisten angiinoiden mainitseminen, koska sen voi tulkita tarkoittavan myös vakavampaakin sairautta. On silti epäselvää, voidaanko tilannetta kuitenkaan rinnastaa siihen, mitä hallituksen esityksessä on sanottu sosiaalihuollon asiakkaista.

Näin ollen ympäristölautakunnan ja ympäristöjohtajan menettelyä ei mielestäni voida pitää selvästi lainvastaisena. Pidän kuitenkin joka tapauksessa "sairautta" koskevan maininnan sisällyttämistä ympäristölautakunnan esityslistaan ja pöytäkirjaan tarpeettomana, ja katson, että tällaista tulisi vastaisuudessa välttää. Joissakin tapauksissa salassapito voidaan toteuttaa myös niin, että henkilön nimi ja muut tunnistetiedot pidetään salassa.

4

TOIMENPIDE

Saatan edellä esittämäni käsityksen julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan tulkinnasta puheena olevassa tapauksessa kunnan ympäristölautakunnan ja ympäristöjohtaja A:n tietoon.

Kirjoituksenne liitteet palautetaan oheisena.

Tämä vastaukseni sisältää henkilön terveydentilaa koskevia tietoja, jotka ovat edellä mainitun lainkohdan nojalla salassa pidettäviä.